

โครงการวิจัย: “สิทธิชุมชนท้องถิ่น จากจารีตประเพณีสู่สถานการณ์ปัจจุบัน: การศึกษาเพื่อ
แสวงหาแนวทางนโยบายสิทธิชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย”

(Local Community Rights - From Tradition to Present-day Situation:
A Study of Local Community Rights Policy Formulation in Thailand)

หัวหน้าโครงการ: ดร.ชลธิรา สัตยวัฒน์

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยเครือข่ายทั่วประเทศ โดยสร้างเครือข่ายเป็นโครงการวิจัยย่อย
ประสานความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น ปัญญาชนท้องถิ่น ให้ร่วมวิจัยกับนักวิชาการที่สนใจปัญหาสิทธิชุมชน
ท้องถิ่น มุ่งทำการวิจัยพร้อมกันทั้ง 4 ภาค เพื่อสังเคราะห์ให้เห็น ภาพรวมของปัญหาการละเมิดสิทธิชุมชน
ท้องถิ่นในทุกภาคของประเทศไทยรวมทั้งในกรุงเทพมหานคร สรุปข้อเรียกร้องและความต้องการของแต่ละ
ชุมชน เพื่อแสวงหาและเสนอแนวทางนโยบายของรัฐ ต่อชุมชนท้องถิ่นในภาพรวม ตามบทบัญญัติสิทธิ
ชุมชนท้องถิ่นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) กรณีศึกษาส่วนใหญ่สะท้อน
ให้เห็นปัญหา การละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนท้องถิ่นโดยกลไกรัฐและอำนาจรัฐ ซึ่งทุกวันนี้ได้
กลายเป็นปรากฏการณ์ที่เห็นกันชินตาและดำตา จนกระทั่งเกิดความรู้สึกชาชิน โครงการวิจัยนี้ได้นำเสนอ
ปัญหาดังกล่าว โดยใช้ “ชุมชน” เป็นสนามวิจัย ใช้ “ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน” ที่
เกิดขึ้นจริงในชุมชนนั้น เป็น “กรณีศึกษา” โดยจัดการบริหารโครงการวิจัยให้มีลักษณะเครือข่าย โยงใย
ปัญหาที่มีลักษณะท้องถิ่นให้เห็นเป็นภาพรวม ศึกษาแต่ละเฉพาะกรณีของบางชุมชน (Micro Units) พร้อม
ๆ กันไปกับการศึกษาปัญหา ต่าง ๆ จากท้องถิ่นสู่ระดับชาติร่วมกัน (Macro Frame) โดยชี้ให้เห็นในระดับ
มหัพภาคว่าเป็นปัญหาร้ายแรงระดับชาติ ทั้งนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาแต่ละชุมชน ในมิติของประวัติศาสตร์ชุมชน
เชิง “ชาติพันธุ์วรรณา” (ethnography) และ “ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์” (ethnohistory) ในกรณีที่สามารถ
สืบสาน (reconstruct) ได้ แล้วศึกษาทำความเข้าใจแต่ละชุมชนในบริบทของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (local
history) และรัฐประชาชาติ (nation-state) จากนั้นวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการเมืองอัน
เกี่ยวเนื่องด้วยนโยบายรัฐ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รวมทั้งในบางกรณีศึกษาได้โยงใยไปถึงระดับ
นานาชาติ ตามปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริง ที่ขัดต่อครองชีพ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรม
และวิถีพัฒนาของชุมชน ในอันที่จะครองชีพและวิถีชุมชนอย่างเป็นปกติสุข

การวิจัยปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนและชุมชน ได้ใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย ฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นเกณฑ์วินิจฉัย โดยเฉพาะ หมวด ๓ ว่าด้วย “สิทธิและเสรีภาพของชน
ชาวไทย” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้ใช้ มาตรา 46 สำหรับกรณีศึกษาชุมชนที่เป็น “ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

Research Project: “Local Community Rights, From Traditions to Present-day Situation: A study of Local Community Rights Policy Formulation in Thailand”
Research Convenor: Dr.Cholthira Satyawadhna
Affiliation: Thai Studies Programme (International), Rangsit University

Abstract

This research is an extensive network project dealing with problems of local community rights of Thailand. A set of sub-researches, covering seven sub-projects, are grounded and designed to build up such a network. It is planned to gain an integrated research cooperation among local communities, local intellectuals, and Thai together with international academics, who share interests in the issue of community rights.

Case studies and research field-sites are well-chosen throughout the four regions of Thailand. The major objective is to synthesize an outlook of the overall picture of the problems of local community rights invasions being existing in the whole country, including in Bangkok. It is also to provide a summary of requests and needs of local communities in order to find out and propose a state-policy on local communities in a macro level according to the Provision on Local Community Rights stated in the Constitution of the Thai Kingdom (latest version of B.E. 2540 (AD 1997). As a matter of fact, the majority of case studies reflect the general problems of human rights violations and local community rights invasions caused by the state power and state mechanism in Thailand. At present, such situations have become a common phenomena and people are familiar with encountering those existing problems and take it as something *very normal*. This project presents the aforesaid by utilizing the “local community” as a research field and the actual problems of human rights violation and community rights invasion of such a community as a “case study”.

The research direction is geared to relate all common characteristics of various local problems together and present the overall scenario of the existing problems. A thorough combined-study is conducted on specific cases of some communities as “micro units” together with a study of a wide range of problem analysis from local up to national levels as a “macro frame”. The idea is to indicate that *the existing problems have jeopardized the nation at a macro level*.

The application of multi-disciplinary approaches to the study of each local community has lead to the writing of ‘culture’ - an *ethnography* of the community studied, and a reconstruction of its *ethnohistory* of some case-studies in the context of local history and nation-state. After this stage, an analysis of economical and political impacts in connection with the government policy at local, national, and international levels is also conducted.

The analysis is also related to the negative results effected by international contact and global interaction due to the actually existing problems which are in conflict with peoples’ ways of living, traditions, cultures and processes of local development that people can earn their own living, practice their own life-style according to the customary law and follow up their communal living culture peacefully and happily.

An analysis of problems of human rights violations and local community rights invasions in Thailand will be conducted on the basis of the criteria specified in the present day “**Constitution of the Thai Kingdom**”, especially, “**Section 3**” which describes the “**Rights and Freedom of the Thai Citizens**”. Article 46 has been applied, in particular, to all case-studies which are local indigenous communities.

โครงการวิจัยในเครือข่าย

- โครงการที่ 10.1 “สิทธิชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมของล้านนา:
กรณีศึกษาชุมชนลัวะ-ลื้อ-ยวน-ปกากะญอ (กะเหรี่ยง)
ในจังหวัดน่าน แพร่ และเชียงใหม่”
ผู้รับผิดชอบโครงการ : อาจารย์อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว
- โครงการที่ 10.2 "สิทธิชุมชนท้องถิ่น"
กรณีศึกษาปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นชาวเขา
ผู้รับผิดชอบโครงการ : ดร.รัตนาพร เศรษฐกุล
- โครงการที่ 10.3 "สิทธิชุมชนบ้านดง กรุงเทพมหานคร :
กรณีสร้างทางด่วนทับชุมชน
ผู้รับผิดชอบโครงการ : ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา
- โครงการที่ 10.4 “สิทธิชุมชนมอญ:
กรณีการสร้างท่าอากาศยานที่มีผลกระทบต่อชุมชนมอญพื้นเมือง
และชุมชนมอญอพยพที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี”
ผู้รับผิดชอบโครงการ : อาจารย์ปภัทสร เรียรปัญญา
- โครงการที่ 10.5 “สิทธิชุมชนท้องถิ่น:
กรณีศึกษาปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคอีสาน”
ผู้รับผิดชอบโครงการ : ผศ.ดนูพล ไชยสินธุ์
- โครงการที่ 10.6 “สิทธิชุมชนท้องถิ่น:
กรณีศึกษาปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้”
ผู้รับผิดชอบโครงการ : ดร.เลิศชาย ศิริชัย
- โครงการที่ 10.7 "Comparative Community Rights in Thailand and SEA"
ผู้รับผิดชอบโครงการ : ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา
- โครงการที่ 10.7.1 “Karen (Thailand) and Ainu (Japan) Local
Community Rights : A Comparative Study”
ผู้วิจัย : Yoko Hayami Mino (Ms)
- โครงการที่ 10.7.2 “The Lao hiit Khoong Code : The Perception
of Community Rights and Social Values of the
Laos in Historical Perspectives”
ผู้วิจัย : Mr" Oliver & Mrs"Jana Raendchen
- โครงการที่ 10.7.3 “Tai Lue Local Community Rights in Thailand,
Laos and China : A Comparative Study”
ผู้วิจัย : Dr.Ratanaporn Sethakul

โครงการวิจัยที่ 1 สิทธิชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมล้านนา : กรณีศึกษาชุมชนลัวะ ลื้อ
ปกากะญอ (กะเหรี่ยง) ในจังหวัดน่าน เชียงราย และเชียงใหม่

ผู้รับผิดชอบ อาจารย์อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว

คณะวิจัย ดร.ชลธิรา สัตยวัฒน์
 อาจารย์สมบัติ บุญคำเอียง

ผู้ช่วยวิจัย ผศ.ลมูล จันทน์หอม

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง "สิทธิชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมของล้านนา : ศึกษากรณีชุมชนลัวะ ยวน ลื้อ ปกากะญอ (กะเหรี่ยง) ในเขตจังหวัดน่าน เชียงรายและเชียงใหม่" เป็นงานศึกษาที่มุ่งหาคำอธิบายให้กับพัฒนาการความคิดเรื่องสิทธิจากมุมมองของกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่มีอยู่ในล้านนา ได้แก่ ชุมชนลัวะ ยวน ลื้อ และปกากะญอ นับตั้งแต่อดีตจนถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีการผสมผสานกลมกลืนทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย โดยศึกษาความเป็นจริงจากพื้นที่ชุมชนประกอบกับการสอบเทียบกับเอกสารคัมภีร์โบราณที่ปริวรรตไว้แล้ว และคัดสรรหลักจารีตประเพณีดั้งเดิมที่ยังมีอิทธิพลต่อความคิดและส่งผลถึงการปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นเหล่านี้ในปัจจุบัน

คณะวิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่ว่าด้วย "สิทธิชุมชน" ของชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมเหล่านี้ เป็นการเฉพาะด้วยเท่าที่พอจะหาหลักฐานร่องรอยที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน โดยศึกษาผ่านความขัดแย้งในเรื่องการควบคุมและจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า เขา ซึ่งเป็นปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติระหว่างรัฐส่วนกลางกับท้องถิ่นที่สวนทางกัน หรือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับกลุ่มผลประโยชน์จากภายนอก หรือกระทั่งระหว่างชุมชนต่างชาติพันธุ์ที่ใช้ทรัพยากรร่วมกันแล้วมีปัญหาขัดแย้งกัน นับว่าเป็นสถานการณ์ที่มีการละเมิดสิทธิในหลายลักษณะ เป็นผลให้การแสดงออกของระบบคิดที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิในสังคมมีแตกต่างหลากหลาย ในเงื่อนไขที่มีการโต้แย้งกันในเรื่องสิทธิเหนือทรัพยากร ยังแสดงให้เห็นถึงสาเหตุ ที่ทำให้ความคิดที่ว่าด้วยเรื่องสิทธิและสิทธิชุมชน เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีพลวัตในสถานการณ์ปัจจุบันได้

การนำเสนอผลการวิจัยเรื่องนี้แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก เป็นการวิจัยจากข้อมูลลายลักษณ์หรือเอกสารโบราณที่บันทึกถึงเรื่องสิทธิชุมชนล้านนา ในอดีตหลายร้อยปีที่ผ่านมา ท่านผู้รู้ในสังคมล้านนาในอดีตได้บันทึกเกี่ยวกับเรื่อง "สิทธิ" ปะปนไว้ในกฎหมายโบราณ ในเอกสารโบราณอื่น ๆ อีกหลายประเภท รวมทั้ง "สุภาษิต คำสอน" ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันก็มีประเพณีพิธีกรรมรวมทั้งระบบกลไกต่าง ๆ ในชุมชน ที่ชุมชนยังถือปฏิบัติอยู่ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนพื้นเมืองดั้งเดิมของล้านนาได้เห็นความสำคัญและให้ความสำคัญในสิทธิต่าง ๆ ของผู้คนในชุมชน ถือเป็นข้อตกลงทางสังคมที่ทุกคนต้องยึดถือและปฏิบัติตาม

งานวิจัย ส่วนที่สอง เป็นงานวิจัยภาคสนามศึกษาถึงจารีตประเพณีในชุมชนปัจจุบันว่าชุมชนยังเคารพและถือปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิชุมชนอยู่หรือไม่อย่างไร และมีปัญหาเรื่องสิทธิในชุมชนอย่างไร โดยงาน

ภาคสนามได้ศึกษาชุมชนดั้งเดิมกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ชุมชนลัวะที่จังหวัดน่าน ชุมชนปกากะญอที่เชียงใหม่ ชุมชนไทลื้อและไทยวนที่จังหวัดเชียงราย โดยมีประเด็นศึกษาถึงสิทธิชุมชนลัวะ สิทธิการใช้ทรัพยากรน้ำของปกากะญอ สิทธิเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าดั้งเดิมของชาวไทยวน และศึกษาสิทธิชุมชนของชาวไทลื้อผ่านอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ

ปัจจุบันได้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่เข้าใจถึงจารีตประเพณีดั้งเดิมของชุมชนต่าง ๆ ที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน ความขัดแย้งเหล่านี้ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติต่อชุมชน โดยที่ชุมชนคิดว่าละเมิดสิทธิดั้งเดิมของเขา เช่น การจัดการที่ดินป่าแบบดั้งเดิม การจัดการทรัพยากรน้ำ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้อาจจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ถ้าไม่มีการศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องสิทธิชุมชนตามจารีตประเพณีเดิมที่ยังคงสืบทอดและปฏิบัติ กับสิทธิที่รัฐบาลกำหนดไว้ในกฎหมายปัจจุบัน

งานวิจัยชิ้นนี้ ให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดด้วยเรื่องสิทธิจากมุมมองของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่มีอยู่ในล้านนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อที่จะหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการจัดการและร่วมดูแลรักษาทรัพยากรของส่วนรวมตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และเพื่อเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการใช้ทรัพยากรระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะในปัจจุบัน ทั้งนี้ ผลการวิจัยอาจนำไปสู่ทางออกจากปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี เพื่อสร้างสรรค์ความมั่นคงของสังคมควบคู่ไปกับความยั่งยืนของธรรมชาติอย่างพร้อมเพรียงกัน

Abstract

The research on the indigenous community rights of Lan Na: the case study of the Lua, Yuan, Lue, and Karen communities in Nan, Phrae, and Chiang Mai, aims at studying the concept of the community rights development of Lan Na in the past until the present. For historical study, the researchers will make use of traditional manuscripts, some of which have been transliterated, some have not, for documentary research. Then further conduct field investigation in present-day situation in order to find out how traditions and rituals which are related to the communal rights function in each particular field and case-study.

Nowadays, there are conflicts and community rights abuses in the North due to the mismanagement of natural resources including land, water, and forest. This has led to conflicts between lowlanders and highlanders, and between the Thai state and the people. Some case-studies in the area where problems have occurred are well-chosen including the case of dam construction in Tamboon Saieb, Amphor Song, phrae, the problems of water management in Amphor Chiang Muan, Phayao, and problem of forest management in Ban luang, Amphor Chomthong, Chiang Mai.

The result of the research is expected to be useful in terms of building common understanding, reducing the conflicts and stopping the abuses of people's community rights in Northern Thailand particularly among those communities which had been the aborigines of Lanna in the past.

โครงการที่ 2 "สิทธิชุมชนท้องถิ่น" กรณีศึกษาปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นชาวเขา

ผู้รับผิดชอบ ดร.รัตนาพร เศรษฐกุล
คณะวิจัย นายพิริยะ สีทะกุล
นายอุทิศ ชำนิบรรณาการ

บทคัดย่อ

สิทธิชุมชนชาวเขาในอดีตเป็นที่ยอมรับของชุมชนบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณีที่แสดงออกโดยพิธีกรรมและข้อห้ามข้อปฏิบัติต่างๆของชุมชน ทำให้ชุมชนเหล่านั้นดำรงอยู่อย่างเข้มแข็ง มีความเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ สิทธิชุมชนชาวเขาถูกล่วงละเมิดเมื่อรัฐเริ่มเข้าไปจัดการพัฒนาชุมชนชาวเขาให้มีความเจริญดุจเดียวกับชุมชนเมือง เข้าไปปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตของชาวเขาเพราะเห็นว่าล้าหลังและทำให้เกิดผลเสียแก่ระบบนิเวศ เป็นการทำลายป่าและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆบนพื้นที่สูง ชาวเขาถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกบ่อนทำลายชาติบ้านเมือง เป็นตัวปัญหา เป็นคนต่างชาติ จนถึงขั้นถูกจับกุมในข้อหาตัดไม้ทำลายป่าต่างๆที่ทำได้ในที่ดินเดิมของตนเองที่ถูกประกาศให้เป็นเขตป่าสงวนหวงห้าม การพัฒนาของรัฐและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในชุมชนชาวเขา วัฒนธรรมชุมชนถูกบั่นทอนโดยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบปัจเจกชนที่ขยายไปถึงชุมชนชาวเขาอย่างรวดเร็ว

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะกำหนดให้ชาวเขาสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง แต่ชาวเขากลับถูกบีบให้เลือกที่จะปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอด เพื่อชีวิตที่ดีกว่าทางวัตถุ เพื่อสิทธิที่จะเป็นพลเมืองไทยอย่างสมบูรณ์ ความเป็นชาวเขากลายเป็นสิ่งที่น่าอับอาย เป็นสิ่งที่ต้องซ่อนเร้น ชาวเขาที่มีทางเลือกจะดิ้นรนออกจากภาวะความเป็นชาวเขาโดยการเข้ามาอยู่ในเมืองและทำตัวเป็นคนเมือง คนที่ไม่มีทางเลือกซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ยังต้องอยู่ในชุมชนชาวเขาและเผชิญกับปัญหาใหม่ๆ ซึ่งไม่สามารถจะแก้ไขได้ภายในชุมชน ปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนในชุมชนชาวเขา คือ การคืนสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นที่สูงให้แก่ชุมชนชาวเขา เพื่อให้ชาวเขาจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้ นอกจากนี้สมาชิกของชุมชนชาวเขาที่มีสิทธิในการเป็นพลเมืองไทยนั้นจะต้องได้รับสัญชาติไทยเพื่อจะสามารถได้รับสิทธิทางกฎหมายตามที่คนไทยอื่นๆได้รับ และสามารถทำหน้าที่ของพลเมืองไทยอย่างสมบูรณ์

Abstract

In the past, community rights were well recognized in the highland communities, particularly the right to manage natural resources. These rights appeared in customary law in the form of community ceremonies and taboos. These rights strengthened the hill tribe communities, so that they were unified and able to rely on each other for needed assistance. However, community rights of the hill tribes were violated when the state intervened into the upland areas in order to develop the peoples and make them the same as city dwellers. The traditional ways of living of the hill tribes were changed because they were viewed by the outsiders as backward and causing problems to the environment and the nation as a whole by destroying the forests and other natural resources. The development carried on by the state and NGOs, together with national economic changes, have caused tremendous changes in the hill tribe communities. Communal cultures have declined because of the capitalist economy and individualism, which have rapidly spread to the hill tribe areas.

Although the present Constitution indicates that the hill tribes have a right to maintain their traditional cultures, they are being forced to abandon them for their survival, for a better life materially, and for the chance to obtain Thai citizenship. Being a hill tribe is so shameful, it must be hidden. Those who have better options will leave the hill tribe stigma by coming to live in the cities and acting like their neighbours. Those who have no choice must live in their own communities and face new problems which the members of the communities cannot solve. The urgent need of the hill tribes is the right to manage the natural resources in the upland areas. This must be returned to the communities as their prior right to subsistence, in order to provide the hill tribes with self esteem and enable them to preserve their cultures. In addition, those who are eligible to receive Thai citizenship must be able to obtain it so they can enjoy the rights of citizenship and perform the duties of Thai citizens.

โครงการวิจัยที่ 3 สิทธิชุมชนบ้านครัว : กรณีการสร้างทางด่วนทับชุมชน
ผู้รับผิดชอบ ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา

โครงการที่ 3.1 โครงการปรับปรุงงานวิจัย
ชื่อโครงการ : "คุณค่าชุมชนเก่า : กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัว"
คณะวิจัย นักวิจัยหลัก - ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา
 - ผศ.นิรมล สุธรรมกิจ
 - ผศ.แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย
 - อาจารย์อำพร พัวประดิษฐ์
 นักวิจัยสนาม - อาจารย์ชลาลัย กันมินทร์
 - อาจารย์ฉัญชลี แยมพยนต์

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้ มีที่มาจาก **โครงการวิจัย “คุณค่าชุมชนเก่า : กรณีศึกษาชุมชนบ้านครัว” (2535-2540)** ซึ่งเป็นโครงการวิจัยแนว Action Research ที่นักวิชาการจากภายนอกชุมชน (คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยรังสิต) เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการในชุมชนโดยมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน และแกนนำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ผู้นำฝ่ายศาสนา กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มสตรีแม่บ้าน รวมทั้งกลุ่มเยาวชนอนุชน เพื่อสำรวจทำความเข้าใจทัศนคติของชุมชนที่มีต่อปัญหาภายนอกที่เข้ามากระทบผลประโยชน์และวิถีชีวิตของชุมชนโดยตรง คือ ปัญหาการละเมิดสิทธิชุมชน กรณีการทางพิเศษ อาศัยมติ ครม. สร้างทางด่วนทับชุมชน โครงการวิจัยนี้ได้มีส่วนร่วมในการค้นคว้าวิจัย ทำความเข้าใจชุมชน คุณค่าของชุมชน เศรษฐกิจชุมชน ความเชื่อและศาสนาของชุมชน โลกทัศน์และวิถีคิดของชุมชนต่อปัญหาการสร้างทางด่วน โดยได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลและผลการวิจัยต่อสาธารณชนหลายครั้งร่วมกับคณะทำงานเฉพาะกิจบ้านครัว และได้รับเชิญให้นำเสนอรายงานผลการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาผลประโยชน์รวมกรณีการสร้างทางด่วนที่แต่งตั้งโดยกระทรวงมหาดไทย ผลการไต่สวนสาธารณะและการพิจารณาของคณะกรรมการฯ เห็นว่า เป็นการไม่คุ้มค่าที่จะสร้างทางด่วนทับชุมชนบ้านครัว เพราะผลเสียมีมากกว่าผลดี และทางด่วนสายตั้งไม่สามารถกระจายการจราจรอย่างที่คาดหวังไว้ กระนั้นก็ตาม คณะรัฐมนตรีหลายชุดต่อเนื่องกัน รวมทั้งรัฐบาลชวน 1 ก็ยังคงมีมติครม.ยืนยันที่จะสร้างทางด่วนสายตั้งสายนี้ มติ ครม.ชวน 1 ยังคงค้างคามาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสำหรับชาวบ้านครัว ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชนอย่างร้ายแรง เหตุการณ์ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นก่อนหน้าที่จะมีรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ปีพ.ศ. 2540 เนื่องจากบัดนี้ กฎหมายสูงสุดของประเทศชาติได้ให้การรับรองการดำรงอยู่ของ “ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม” แล้ว ในหมวดสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย คณะวิจัยจึงเห็นควรที่จะปรับปรุงผลงานวิจัยเดิมให้ดียิ่งขึ้น และค้นคว้าเพิ่มเติมทำการวิจัยส่วนที่ยังขาดให้

สมบูรณขึ้น เพื่อบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ และนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งขยายผลการวิจัยในวงกว้างต่อไป

ในการสืบสาน *ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์* ของชาวบ้านครัวสวนใหญ่ พบว่า เป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพชนชาวจามในกัมพูชา ซึ่งอพยพโยกย้ายถิ่นฐานมาจากอาณาจักรจามปาเดิม ที่อยู่ในดินแดนประเทศเวียดนามปัจจุบัน เมื่อประมาณ 2,500-3,000 ปี มาแล้ว หลักฐานโบราณคดีที่ชุมชนซาฮิน (Sa Huynh) จังหวัดกวางหงาย บ่งชี้ว่า บรรพชนร่วมเชื้อสายจามยุคนั้น มีเครื่องใช้ เช่น ขวานหินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รวมทั้งเครื่องใช้ที่ทำด้วยทองแดงและเหล็ก รู้จักวิธีทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับลูกประคำหิน รู้จักการทอผ้า เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ สร้างบ้านยกพื้นสูง และเรือนแพตามลำน้ำ สามารถส่งต่อเรือขนาดเล็ก แล่นเลียบชายฝั่งทะเลระยะไกล ๆ ในยุคนั้นชาวจามถือความเชื่อดั้งเดิม เกี่ยวกับผีสงเทวดา นิยมฝังศพไว้ในไหหินหรือโอ่งขนาดใหญ่ ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวจามบ้านครัว ตั้งอยู่ที่ เมืองเว้ (ประเทศเวียดนามปัจจุบัน) และหัวเมืองตอนใต้ของจีน ด้านที่ติดชายแดนเวียดนาม เมื่ออาณาจักรจามปาล่มสลายในปี ค.ศ. 1471 ชาวจามต้องแตกฉานซ่านเซ็น จนถึง ค.ศ. 1830 จามกลุ่มหนึ่งลี้ภัยไปอยู่ทางตะวันตกของกัมพูชาแถบที่เรียกว่า กำปงจาม กำปงสม กำปงชะนี ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาใหม่ จนเจริญมั่งคั่งขึ้นทั้งทางการเกษตร การพาณิชย์ การประมง การต่อเรือ และเดินเรือทะเล ทางด้านศิลปหัตถกรรม ก็มีฝีมือทางแกะสลัก เป็นทั้งช่างไม้ช่างเงิน อีกทั้งมีความชำนาญในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหม จามกลุ่มนี้ คือ บรรพบุรุษสายตรงของชาวบ้านครัวเพราะสามารถสหายย้อนสายบรรพบุรุษของชาวบ้านครัวได้

ในส่วนของ *เศรษฐกิจชุมชน* ชุมชนบ้านครัวเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพมหานครมาตั้งแต่กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจวบจนปัจจุบันนี้ ความเป็นชุมชนเก่าในสังคมเมืองทำให้ชุมชนแห่งนี้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยหลายประการอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดการต่อสู้ของชาวชุมชนฯ เพื่อรักษาสิทธิชุมชน คือกรณีปัญหาการสร้างทางด่วนทับชุมชนฯ การเคลื่อนไหวต่อสู้ครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างการเมืองการปกครองของชุมชนว่ามีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงอย่างไร ตลอดจนศึกษากระบวนการปรับตัวของชาวชุมชนฯ เพื่อความอยู่รอดในสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชนฯ ในลักษณะใด

ในด้าน *วัฒนธรรมชุมชน* ปัจจุบันสังคมโลกตะวันตกทั้งฝ่ายทุนนิยมและฝ่ายสังคมนิยม ต่างก็ตกอยู่ในอิทธิพลของกระแสลัทธิทุนนิยมเสรี สิ่งนี้เป็นสาเหตุสำคัญของปรากฏการณ์บั่นทอนทำลายสิทธิมนุษยชน เพื่อเสริมสร้างความเจริญเติบโตของภาคเมืองและอุตสาหกรรม ชุมชนแขกจามบ้านครัว เป็นเหยื่อรายหนึ่งของปรากฏการณ์นี้ แม้ชุมชนแห่งนี้จะเติบโตมากับความเติบโตของกรุงเทพฯ กล่าวคือบรรพชนของชาวบ้านครัวมีส่วนอย่างยิ่งในการปกป้องบ้านเมืองมาเป็นระยะไม่ว่าในยุคก่อร่างสร้างกรุง หรือในยุคที่ประเทศแถบเอเชียต้องเผชิญหน้ากับลัทธิล่าอาณานิคมจากชาติในซีกโลกตะวันตก และแม้ชุมชนนี้จะมีกรอบชีวิตที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติศาสนาอิสลามเช่นมุสลิมทั่วโลก แต่บรรพชนของชาวบ้านครัวก็สามารถปรับภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับพัฒนาการของบ้านเมืองมาโดยตลอด ด้วยรูปลักษณ์ทางวัฒนธรรม

และวิถีชีวิตอันโดดเด่นเฉพาะตัว ปัจจุบันชุมชนแห่งนี้กำลังถูกกลืนรอนสิทธิอันชอบธรรมในการอยู่อาศัยบนผืนแผ่นดินที่ฝั่งร่างบรรพชนของพวกเขา บนผืนแผ่นดินที่ปู่ย่าตาทวดของพวกเขาเคยมีส่วนร่วมปกป้องรักษาด้วยชีวิต เลือดเนื้อ และวิญญาณ เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งทางด่วนทันสมัย และได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่อยู่บนฐานของสังคมที่คลอนแคลนจากความไร้รากทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

ในด้าน ความเชื่อทางศาสนาและวิถีชีวิต ของชุมชนบ้านครัว ชาวมุสลิมเชื้อสายจามเป็นประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านครัว ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น อันสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกผูกพันต่อชุมชนฯ เป็นอย่างมาก งานวิจัยนี้มุ่งทำความเข้าใจความเชื่อ ทางศาสนาและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามของชาวมุสลิมบ้านครัวในด้านต่างๆ อาทิ การดูแลรักษา ทำนุ บำรุงศาสนสถาน การนมาซ การแต่งงานในมัสยิด และการจัดการฝังศพในสุสาน เพื่อวิเคราะห์หลักการที่ชุมชน มัสยิด และสุสานจะต้องอยู่ร่วมกัน แยกจากกันมิได้ ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นเหตุผลหลักในการต่อสู้กรณีปัญหาการสร้างทางด่วนทับชุมชนฯ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจความเชื่อทางศาสนาและวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในชุมชนฯ และช่วยในการตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ที่ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไทยในปัจจุบันนี้

โครงการที่ 3.2

ประวัติศาสตร์และการเคลื่อนไหวต่อสู้ของชุมชนบ้านครัว

โครงการที่ 3.2.1

“ประวัติศาสตร์บ้านครัวและการเคลื่อนไหวต่อสู้กับอธรรมของชุมชนบ้านครัว”

นักวิจัย

นายอุมร์ ดำริห์เลิศ (ชาวบ้านครัว)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบันทึกประวัติศาสตร์บ้านครัวที่มีสภาพเป็นชุมชนมากกว่า 200 ปีแล้ว เริ่มแต่บรรพชนชาวจามที่อพยพเข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมา มีชาวเขมร และชาวมลายูปัตตานี ที่ถูกกวาดต้อนครอบครัวมาจากเมืองกำพูชา และเมืองมลายูปัตตานี ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลที่ 3 โดยจะพยายามหาคำตอบว่าชุมชนบ้านครัวก่อตั้งขึ้นเมื่อใด มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในบ้านครัวทั้งยุคสังคมนิยมและยุคสังคมนิยมเปิด สุดท้ายบ้านครัวจะคงอยู่อย่างยั่งยืนได้อย่างไร

การวิจัยเบื้องต้นใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่บรรพชนเล่าขานไว้กับอนุชนแต่ละรุ่นต่อ ๆ กันมา โดยยึดถือเอกสารทางราชการ จดหมายเหตุ และพงศาวดาร ที่หน่วยงานราชการนำมาเปิดเผยเป็นเอกสารต่อสาธารณชนแล้วนำมาตรวจสอบกับข้อมูลมุขปาฐะ โดยใช้ข้อมูลเอกสารของนักวิชาการประกอบด้วย และมีหมายเหตุเป็นความเห็นแทรกของนักวิจัย ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การต่อสู้กับความอธรรมของชาวชุมชน กรณีการก่อสร้างถนนรวม และกระจายการจราจรในโครงการระบบทางด่วนขั้นที่ 2 การทางพิเศษแห่งประเทศไทย ที่จะสร้างพาดผ่านชุมชน และแยกสลายชาวชุมชนออกจากศาสนสถาน (มัสยิด และสุสาน) อันเป็นการขัดต่อหลักการศาสนาอิสลาม โดยชาวชุมชนเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกโครงการก่อสร้างถนนสายนี้ เริ่มตั้งแต่ต้นปี 2531-ปัจจุบัน โครงการนี้ ส่อทุจริตและไม่เป็นธรรมกับชาวชุมชนมาตั้งแต่ต้น ต่อมา โครงการนี้ผ่านการไต่สวนสาธารณะแล้วสองครั้ง รวมรัฐบาลที่ผ่านมามีจำนวนปัจจุบันได้ 10 คณะ งานวิจัยนี้เสนอแนะว่า แนวทางยุติกรณีพิพาทนี้ได้ นั้น อาจจะต้องนำเสนอกรณีบ้านครัวไปสู่การพิจารณาคดีโดยศาลปกครองเท่านั้น

งานวิจัยนี้ เป็นการเรียบเรียงทางวิชาการชิ้นใหม่ ผู้ได้ประโยชน์จากงานวิจัย คือ นักศึกษา และประชาชนที่นำงานวิจัยนี้ไปใช้อ้างอิง ประกอบการศึกษา และนำไปวิจัยให้ลึกลงในรายละเอียดต่อไป เป็นข้อมูลให้หน่วยงานของรัฐ อันเป็นกลไกของรัฐบาลไปกำหนดทิศทางการปฏิบัติงาน โดยไม่เลือกปฏิบัติระหว่างกลุ่มชนที่มีฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ เชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน เป็นข้อมูลให้รัฐบาลใช้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ ตามที่รัฐธรรมนูญปัจจุบันกำหนดให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติมากยิ่งขึ้น และให้ผู้นุชนบ้านครัวใช้เป็นพยานเอกสารต่อสาธารณชนว่า ชาวบ้านครัวเป็น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ที่มาตั้งถิ่นฐาน ณ ที่นี้ และเป็นพื้นฐานทางความคิดให้กับอนุชนได้ใช้พัฒนาชุมชนบ้านครัวอย่างยั่งยืนสืบไป

โครงการที่ 3.2.2

เพียงความทรงจำและความหวัง

(บันทึกการต่อสู้ของชาวบ้านครัวจากประสบการณ์จริงของชาวบ้านครัว)

นักวิจัย (ผู้เขียน)

นายสาโรจน์ เผือกกล้าดี (ชาวบ้านครัว)

บทคัดย่อ

เป็นงานเขียนเชิงบันทึกความทรงจำ สะท้อนประสบการณ์จริงของชีวิตชายหนุ่มบ้านครัวคนหนึ่ง สถานการณ์บีบบังคับให้เขาต้องกลายเป็นผู้นำของชุมชนบ้านครัว ที่ยืนหยัดต่อสู้ด้านทางด่วนอย่างองอาจ ด้วยแนวทางสันติวิธี เป็นระยะเวลายาวนานกว่าสิบปี งานเขียนนี้จะสะท้อนวิถีคิด การแสดงออก และ พัฒนาการของการเป็นผู้นำในการคัดค้านความอธรรมของรัฐที่มีต่อชาวชุมชนบ้านครัว โดยชาวชุมชนบ้าน ครัวได้ประยุกต์แนวทางศาสนาอิสลามมาใช้ในการต่อสู้ด้วยรูปแบบสันติวิธี

วิธีการนำเสนอเป็นการบันทึกความทรงจำตั้งแต่วัยเด็ก การอบรม การซึมซับความรู้จาก สิ่งแวดล้อมในชุมชนฯ และสิ่งแวดล้อมจากภายนอก และสรุปบทเรียนการต่อสู้

โครงการที่ 3.3

พลวัตชุมชนบ้านครัว

(เป็นการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท สาขาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2541-2542

นักวิจัย

นางสาวชุลีรัตน์ เจริญพร

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “พลวัตของชุมชนบ้านครัว” มุ่งพิจารณาศักยภาพของชุมชนในการต่อสู้กับปัญหาการละเมิดสิทธิของชุมชนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามากกว่าสิบปีที่ผ่านมาของชาวชุมชนบ้านครัว รวมทั้งศักยภาพของชุมชนในการปรับเปลี่ยนภายในให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนนอกจากจะเกิดขึ้นภายใต้ระบบคิด การให้คุณค่า การจัดการภายในแล้ว การเรียกร้องการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน หรือปกป้องสิทธิของตนยังสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงตามแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นชุมชน และองค์กรชุมชน หรือการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชาวบ้าน แนวความคิดดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นกลไกหลักที่จะสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้

นอกจากนั้น การศึกษาครั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งในกรณีอื่น ๆ ระหว่างชุมชนกับภาครัฐ ภายใต้นโยบายของรัฐรูปแบบต่าง ๆ ก็สืบเนื่องมาจากการที่รัฐมิได้ให้คุณค่ากับความสำคัญของชุมชน วัฒนธรรมชุมชน องค์กรชุมชน รวมทั้งการจัดการชีวิตทางสังคมของชุมชนเช่นเดียวกัน

Abstract

Starting from the first year of the 1990 decade, Ban Khrua Community in the midst of Bangkok City has confronted with the state-policy—to build a sub-express way crossing the community. The Ban Khrua Community has resisted to the state-policy and formed an Adhoc Committee of Ban Khrua, organizing its people and planning its tactics and strategy to fight against the Express Way Bureau. Ban Khrua has served not only its Islamic God, its people, but also has obviously shown their dynamic movement to outsiders in the country and abroad for over ten years. Therefore it has become the highlight of our research programme to prove that a small, but strong and potential community, could maintain their cultural value and conserve their community rights against the state apparatus.

The research reconstructs the Cham ethnohistory as the ethnic Cham has been the ancestral line of the major population of Ban Khrua. The rapid growth of social and economic changes in Thailand is the major factor that has led such a long - surviving as Ban Khrua of Bangkok to a dead-lock. Ban Khrua Muslim community actually composed of more than 2,000 families, most of which are descendants of Cham, an ancient group of Malayo-Polynesian speaking in old Khmer Kingdom. The resident of Ban Khrua were resettled in Bangkok when it was founded about 200 years ago. They first came to Bangkok as captives and refugees, then have become one among the most earliest settlers of Bangkok. Having been true Bangkokians according to their history of settlement, they are now facing with a traumatic dispute which has been dragging on for more than ten years, i.e., the claim to preserve their community while the construction of the new expressway is planned to cut across their community which has lasted for over two centuries. The argument has led to a call for public hearing, the first official one Thailand has ever had, held at the Ministry of interior. The Cham resident of Ban Khrua strongly argued not to build a small branch of the expressway which is planned to World Trade Center.

Ban Khrua community, the original Bangkokians, has contributed to Thai society in many ways. Having brought with them knowledge of navigator, the ancestors of Ban Khrua joined the Siam Navy and fought for the country in several war crisis, while women of Ban Khrua supplied both the urban society and the rural in many provinces with craft, i.e.silk.

Jim Thompson's Thai silk, which has now gained world-wide fame, the pioneering promotion of what is generally known today as "Thai silk" actually originated from the Ban Khrua community. Skilled Cham weavers of Ban Khrua were assigned to have produced silk for Jim Thompson's export business since the end of the Second World War.

Ban Khrua residents' claim for community rights is well justified and crucial to Bangkok's cultural heritage. Their cultural ties are ethnical and religious. Even today the community remains tightly-knitted with Muslim identity. Most families are still extended ones and communal assistance are common in life-cycle rituals, particularly in wedding ceremonies and funerals. Their strong attachment to the community and the territory of Ban Khrua seem inexplicable to others. Field investigation shows that all parents and ancestors of the Muslim Cham of Ban Khrua were buried on top of one another, as Muslim rites dictate, in the community's cemetery for two centuries, forging their inseparable ties to the place.

These unique qualities have preserved the community's culture. It is a living culture which the residents of Ban Khrua have developed their sense of "belonging" to the land identified with people whom they have shared social, economic and cultural relations.

โครงการวิจัยที่ 4 สิทธิชุมชนมอญ : กรณีการสร้างท่อก๊าซที่มีผลกระทบต่อ
ชุมชนมอญพื้นเมืองและชุมชนมอญอพยพที่อำเภอสังขละบุรี
จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้รับผิดชอบ นายปภัสสร เอียรปัญญา
คณะวิจัย พระอาจารย์ประเสริฐ ทลวงทิพย์
นางบุษบา ประพาสพงศ์
นายสุนทร ศรีปานเงิน
นางประภาศรี ดำสอาด

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้สำรวจประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์มอญตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงปัจจุบัน จากรัฐทวารวดีและทวารวดีในในประเทศไทย ถึงอาณาจักรสะเทิม เมาะตะมะ และหงสาวดี ในประเทศพม่า จนกระทั่งล่มสลายลงใน พ.ศ. ๒๓๐๐ การอพยพเข้ามาและการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชาวมอญในประเทศไทย บทบาทของชนชาติมอญในประวัติศาสตร์ไทยและอิทธิพลของวัฒนธรรมมอญต่อไทย เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวคิดสิทธิชุมชนของมอญ ประกอบกับข้อมูลจากกฎหมายโบราณของมอญ วรรณกรรมมอญ และการสัมภาษณ์ชาวมอญในชุมชน พบว่า สิทธิชุมชนของมอญมีพื้นฐานความคิดจากความเชื่อเรื่องผีและพระพุทธศาสนา ความเป็นชุมชนของมอญตั้งอยู่บนสำนึกในอัตลักษณ์ที่เด่นชัดของชาวมอญ โครงสร้างอุดมการณ์อำนาจและความสัมพันธ์ของชุมชนตั้งแต่ระดับครอบครัวมีผีเรือน สายตระกูลมีผีบรรพบุรุษ หมู่บ้านมีผีศาลเจ้า กลุ่มหมู่บ้านหรือถิ่นต่าง ๆ มีวัด สิทธิที่พบได้แก่ สิทธิในการใช้ภาษา ได้รับความคุ้มครองจากชุมชน ในการนับถือศาสนา ในการตั้งชุมชน ในการเลือกผู้นำชุมชน ในการได้รับความยุติธรรม สิทธิของผู้มาก่อน ของผู้ทำประโยชน์ตามความจำเป็น ในการจัดการทรัพยากรสาธารณะ

ต่อจากนั้น สำรวจการเคลื่อนไหวทางการเมืองเรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเองของชาวมอญในพม่า ซึ่งเป็นพื้นฐานความเป็นมาของชุมชนมอญที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งความเป็นมาและผลกระทบของโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติไทย-พม่าต่อชุมชนมอญท้องถิ่น ซึ่งเป็นสาเหตุของการละเมิดสิทธิของชุมชนมอญในเรื่องการไม่ได้สัญชาติไทย และชาวมอญอพยพในเรื่องการเลือกปฏิบัติ เป็นผลให้มีการเรียกร้องสิทธิการเป็นพลเมืองไทยและสิทธิได้รับการปฏิบัติอย่างผู้ลี้ภัย สรุปด้วยข้อเสนอแนะแนวทายนโยบายสิทธิชุมชนมอญในประเทศไทยและสิทธิมนุษยชนต่อชาวมอญอพยพ

Abstract

This research surveys Mon ethnohistory from prehistory to the present; from Dvaravati and Hariphunchai in Thailand to Thaton, Martaban, and Pegu kingdoms in Burma until the downfall in 1757; the Mon migrations and settlements in Thailand from Ayutthaya to early Bangkok period; Mon culture, tradition, and ways of life in Thailand; the roles of Mon people in Thai history and influences of Mon culture in Thailand, in order to synthesize the concept of Mon community rights, with the help of data from Mon ancient law, Mon literature, and interviews with Mon people in the communities. We found that Mon community rights are based on the beliefs in animism and Buddhism. The Mon community entity is formed on the awareness of the distinguished identity of the Mon people. The structure of power ideology and relation of community are from the level of the family's Household Spirit, the clan's Ancestor Spirit, the village's Guardian Spirit, the monastery of the group of villages and localities. The rights found are the rights in using language, in protection from the community, in religious belief, in community establishment, in community leader election, in receiving justice, the rights of the first comer, the one who makes use with necessity, the common resource management.

Then the work surveys the political movements for autonomy rights of the Mon people in Burma, which form the basis for the Mon settlement in Sangkhlaburi District, Kanchanaburi Province, including the Thai-Burma gas pipeline project and its impact to the local Mon community. All of which are the causes for the violations of the Mon community rights on the non-acquisition of Thai nationality, and the discrimination practices on Mon refugees. The incidents invoke the call for Thai nationality and the official refugee status. The conclusion suggests the policy for the Mon community rights and human rights for Mon refugees in Thailand.

โครงการที่ 5 สิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคอีสาน

ผู้รับผิดชอบ	دنุพล	ไชยสินธุ์
นักวิจัย	ร่ำเพย	ไชยสินธุ์
	บัญญัติ	แก้วส่อง
ผู้ช่วยวิจัย	พยุ่งพร	บนทวิตรุด
	ธีรดา	นามไท

บทคัดย่อ

งานวิจัยสิทธิชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคอีสาน มุ่งศึกษาสิทธิชุมชนจากเอกสารโบราณและข้อมูลชุมชนปราชญ์ และประเมินสถานการณ์ที่เป็นปัญหาสิทธิชุมชนจาก 3 กรณีศึกษา คือ กรณีศึกษาบ้านชำผักหนาม ตำบลหนองทุ่ม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น กรณีศึกษาบ้านแสงภา ตำบลนาแห้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดเลย และกรณีศึกษาหมู่บ้านน้ำสวย ตำบลห้วยปลาตุ๊ก อำเภอภูเพียง จังหวัดเลย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการทำความเข้าใจและพัฒนาสิทธิชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่าสิทธิชุมชนท้องถิ่นอีสานมีรากฐานจากจารีตประเพณี เป็นระบบศีลธรรมแห่งสิทธิให้คุณค่าแก่ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ และความเชื่อทางพุทธศาสนา ในการจัดระเบียบความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างคน ชุมชนและนิเวศ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สิทธิชุมชนเป็นสิทธิส่วนรวมของคนในชุมชนอีสานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับทรัพยากรธรรมชาติ น้ำ ป่า และจิตสำนึกร่วมในชาติพันธุ์ ไทย - ลาว ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการรับรู้ ใช้ประโยชน์จากภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม อันแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนอีสาน อำนาจในการจัดการทรัพยากร และดำรงอัตลักษณ์ของชุมชน มีที่มาจากสิ่งเหนือธรรมชาติและประสบการณ์ในชุมชน มีการสืบทอดปลูกฝังอุดมการณ์สิทธิชุมชนผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันผู้อาวุโสสถาบันเครือญาติ สถาบันศาสนาและความเชื่อ

ปัญหาสิทธิชุมชนอีสานจากกรณีศึกษา เป็นผลจากการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยรัฐใช้กฎหมายโดยไม่คำนึงถึงจารีตประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน จัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ประกาศเขตวนอุทยานทับที่ดินทำกิน การสัมปทานป่า ส่งเสริมการปลูกพืชพาณิชย์และการพัฒนาอุตสาหกรรม ชุมชนอีสานแสดงศักยภาพในการตอบโต้ เรียกร้องสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหา ทั้งในรูปแบบการปรับปรนทางวัฒนธรรม การตั้งแพ่งการอพยพโยกย้าย การหาอำนาจด้านและสนับสนุน ตลอดจนการเผชิญหน้า

แนวทางการพัฒนาสิทธิชุมชน จึงควรให้ชุมชนมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนอีสานและรัฐควรดำเนินนโยบายในการพัฒนา ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต จารีตประเพณีและสิทธิชุมชนท้องถิ่น

ABSTRACT

The purpose of Local Community Rights : A community study of I san to study local community right by palm – leaf texts, and oral literature. In order to estimate the situation of community right by two major ways.

The community study of Sum Pak Nam Village in ChumPhae District, KhonKaen Province. The community study of SangPha Village in NaHeaw District, Loei Province, and the community study of HuayPlaDuk Village, NaDuang District, Loei Province. As case study for make the knowledge as understands. As base of community rights consciousness for development as well by qualitative method.

That concepts will be discovered of basic culture, is the system of local culture for natural important, Animism and the believed in Buddhism. In the system of Power relations between Humans and Solution for peace being.

The local community rights is the community of people in Isan country. For commensurate to the natural, water, forest and communal spirit in Thai – Loas Ethnic group. Everyone join in the excepted useful by language, culture, belief, ritual that to show identity in Isan country, power in management. And take belong the time for identity in country. The beginning in out of the natural and experience in country to reconstruction in community rights by family Institute, grand's older family Institute, Buddhism and believingly Institute.

The problem in local community rights is the feedback by the develop country for modern, use the laws do not thinks about culture. Manage the natural resources ect., information by National Park with overlapped, industry forest, the promotion for economic plant and the development the factory. Isan country take abilities in the communicate. The call for community rights, participant in the development and help problems. Both two ways in the develop technology, find the words out, look for promotion power and face to face theory.

Part of the development in Local community rights will be take the country manage the identity in Isan culture and the state will be take the ways for development. For hold on to the ways of life and culture and the Local Community Rights.

โครงการวิจัยที่ 6

สิทธิชุมชนภาคใต้

ผู้รับผิดชอบ

ดร.เลิศชาย ศิริชัย

คณะวิจัย

รศ.ดร.อุดม ทนุทอง

รศ.ดร.สีบพงศ์ ธรรมชาติ

นายสมเจตนา มณีโมบาย

นายนพดล กิตติกุล

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาความหมายสิทธิชุมชนที่ปรากฏในสถานการณ์จริงของชุมชนท้องถิ่นภาคใต้ การดำรงอยู่ และการคลี่คลายเปลี่ยนแปลงของสิทธิชุมชน ปัญหาของชุมชนอันเนื่องมาจากการถูกรุกรานสิทธิชุมชนจากการพัฒนาประเทศ และการตอบสนองของชุมชนต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยศึกษาจากชุมชนหมู่บ้าน 5 แห่ง คือ ชุมชนกรุงชิง กิ่ง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช, ชุมชนบ้านเล อ.สิงหนคร จ.สงขลา, ชุมชนบ้านโคกสัก อ.ตลิ่งชัน จ.สงขลา, บ้านเจ้าไหม อ.กันตัง จ.ตรัง และชุมชนบ้านหาดราไวย์ อ.เมือง จ.ภูเก็ต

จากผลการศึกษาพบว่าภาคใต้มีฐานทรัพยากรหลายอย่างที่เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการก่อเกิด การดำรงอยู่ และการพัฒนาชุมชนต่างๆ ทั้งฐานทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทะเล ภูเขา ป่า ที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นเหตุให้เกิดชุมชนมากมายโดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรเหล่านี้

ชุมชนหมู่บ้านอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติโดยการจัดการความสัมพันธ์ในลักษณะที่เรียกว่าสิทธิชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันขององค์ประกอบด้านภูมิปัญญาในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติ และองค์ประกอบด้านอำนาจของชุมชนในการจัดการดูแลเรื่องการใช้ทรัพยากรดังกล่าว

ในด้านการใช้ภูมิปัญญานั้นพบว่าชุมชนหมู่บ้านสามารถนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนอง ความต้องการของชีวิตอย่างเพียงพอ และทั่วถึง ในขณะที่ยังสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ธรรมชาติไว้ได้

ในด้านอำนาจของชุมชนนั้นพบว่าชุมชนจัดระเบียบความสัมพันธ์ในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากร ธรรมชาติในลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ประการแรกให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้มาก่อน ประการที่สองให้ ความสำคัญกับการครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์ ประการที่สามให้ความสำคัญกับการครอบครองทรัพยากร ในจำนวนจำกัดเฉพาะที่ใช้ประโยชน์ ประการที่สี่ให้ความสำคัญกับการได้สิทธิโดยไม่สร้างความสะดวก รื้อถอนหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น ทั้งนี้หลักสิทธิดังกล่าวมีความสลับซับซ้อนหรือมีความยืดหยุ่น เช่น สิทธิบางอย่างผู้ใช้ ประโยชน์จะใช้ได้เพียงระยะสั้นๆ ในขณะที่สิทธิบางอย่างผู้ใช้ประโยชน์สามารถครอบครองได้นานและ ค่อนข้างมีความถาวร และสามารถสืบทอดสิทธิโดยลูกหลานได้ สิทธิบางอย่างคนอื่นสามารถมาร่วมใช้ได้ เป็น ต้น

ABSTRACT

The purposes of this research were fourfold : firstly, to study the significance of the of community 's rights on the basis of a real phenomenon in southern communities ; secondly , to investigate the maintenance , the development , and the change of the community's rights.; thirdly , to study the problem of the community which is derived from the encroachment of the community's rights in consequence of the country 's development process , and lastly to study the community response to the effect of it.This study was conducted in the areas of five sample community villages which included Krung Ching Community in Nakhonsithammarat's Noppitam Subdistrict , Ban Le in Songkhla's Singhanakhon District , Ban Koksak Community in Songkhla's Talingchan District , Ban Had Chao Mai Community in Trang's Kantang District , and Had Ra-Wai Community in Phuket's Muang District.

It was found that the south of Thailand had a variety of natural resources that were fundamentally conducive to the emergence , the existence , and the development of the community. They included the sea, the mountain, the forest , the plain , the flat and low-lying land, and the river. Because of these riches , considerable numbers of communities came into existence .

The community was able to "dwell " with natural resources through the process of managing a particular relationship between man and nature which was known as the community's rights . This process was not only related to the component of local wisdom in terms of gaining access to and making use of natural resources. but also connected with the part of the community's authority in handling the utilization of natural resources.

With respect to the application of local wisdom , it was found that the community was able to maximize natural resources to satisfy their needs. Meanwhile , the abundance of natural resources was maintained.

Regarding the community's exercise of authority , it was found that the community determined the pattern of relationship between man and nature .According to the code established, permanent possession of natural resources was not allowed. Only temporary ownership of natural resources was permitted on condition that they had to be utilized by the owner for making a living or habitations. Otherwise, the possessory rights would be revoked and the occupied natural resources would become the common property. Taking possession of natural resources or staking out a claim to them without any utilization was prohibited. Besides , it was absolutely essential that the exploitation of natural resources that might harm the abundance of nature be avoided.

Beliefs , customs , traditions and conventions were established to reproduce the principle of the community's rights , which was crystallized into two significant principles : the principle of conserving natural resources and the principle of local community .Thanks to the principles, the community has been able not only to utilize the natural resources to meet their demands but also to preserve them effectively.

The community's economy was attached to the country's economic and political system since the birth of the nation state in the reign of King Rama V .However, the attachment of the community to the national economic system became most obvious when the first development plan on national economy came into effect in the year 2504 B.E. Since then , the natural riches on which the community survived , had been seized and taken care of by the government. In consequence, the community was excluded from the right of access to the natural " assets" as the government claimed the necessity of employing them to develop the country with a novel approach which required building infrastructures and promoting the private sector to take full advantage of the riches for the sake of the so - called economic growth.

On account of the government's development strategy , the community got into considerable trouble as the locals were not only prevented from the use of natural resources but also compelled to leave their lands. Moreover, the government provided a vast opportunity for the entrepreneurs and industrial manufactures to vie with the community for natural resources until all of the resources were virtually siphoned off from the community.

In response to the ongoing threat , the community tried different approaches to the problem for their survival. To begin with , the community sought to find more areas to make a living, but this was far from successful as no more fertility or abundance was left to be found. Secondly, the community reacted against the government in an authoritative manner. For example: an adamant refusal to leave the areas of natural resources ; encroachments of natural resources left , and the use of force to counter - attack which took the form of either staging a protest or resorting to violence . Thirdly , the

community employed the tactic of conserving natural resources.. The term conservation was cited In justification of calling for the maintenance of the community's rights from the government .This was meant to shield themselves from being expelled from their lands. As regards the menace of their eviction, the force - oriented response to the government's authority proved quite fruitful. However, it fell dud in the case of demanding the restriction of the comprehensive exploitation on natural resources by the entrepreneurs and industrial manufacturers

From all the above , it was evident that the government 's means of dealing with natural resources had devastating effects on the community that depended on them to survive. It also speeded the deterioration of the ailing resources. Meanwhile, the accumulated conflicts between the public and the government became more bitter. As a result , people in society who became aware of the grave situation, were pushing for ways of solving the problem to be included in the new charter. First and foremost , the old local community should be entitled to have a hand in the management , the conservation and particularly the utilization of natural resources and the environment in a way that promotes sustainable development and maintains the balanced ecosystems.

Thus, when it comes to the management of natural resources , key modifications concerning the way of thinking on the part of the government are required. It is high time that the government paid attention to the community . Adequate support should be given to the community so that the initiation of the community's rights can be made possible by the community in accordance with the new social context . The community should also be aided to have the capability of developing itself independently on the basis of its rights Besides, the government 's role should be geared towards working in alliance with the community to nourish the principle of the community's rights so as to ensure its practicability as well as the development in the long run under an equal enforcement of the community's conventions and state laws.

โครงการที่ 10.7
Project convenor

Community Rights in Thailand and Southeast Asia

Cholthira Satyawadhna

**Challenges to Community Right in the Hill Forests :
State Policy and Local Contradictions. A Karen Case**

Yoko Hayami

**The Lao hiit khoong Code: The Perception of Community Rights
and Social Values of the Lao in Historical Perspectives**

Oliver Raendchen and Jana Raendchen

**Lue Local Community Rights in Thailand,
Laos and China : A Comparative Study**

Ratanaporn Sethakul

**The Lua of Nan Past and Present in Confrontation with the Thai
State**

Cholthira Satyawadhna

**Ban Khrua Community: Ethnohistory, Struggle,
Resistance, and Social Movement**

Cholthira Satyawadhna

**Human, Cultural and Community Property Right - A Basis for
Social Justice : The Akha and How They Are Affected in Thailand**

Matthew McDaniel

**Loss of Mon Rights: A Mon Nationalist's Perspective
from Sangkhlaburi**

Sunthorn Sripanguen

**The Akha Struggle for Community Rights : An Internet Network
Experience**

Cholthira Satyawadhna

Hmong Community Rights: The Jom Thong Conflict
Kwan-Isara Chatvanichkul

Summary

Four decades ago, there was no unified concept of *chau khau*, and information on these groups was scarce. Even fifteen years ago, it was only mainly curious foreign scholars, or those involved in administration in the peripheries that claimed any interest on these groups. However, today, increasingly we come across their names and images in daily newspapers and other publicly available written material. This reflects partly the rise in public interest, but there are other more important reasons: firstly, it is because the rights and living of these people have come to be increasingly at odds with those of others; and secondly, because Thai civil society has matured to recognize this as an issue.

We have come to a point where we must examine the issue from both sides. Our purpose is to provide the view from their side. Furthermore, anthropologically, this is an exercise in understanding a way in which how some minority ethnic groups in Thailand and across the boundaries construct their own discourse on their own identity, history and tradition as a basis for their rights, particularly, community rights.

In Thailand and in Southeast Asian countries as well, the concept of human rights is a question rather than a given. However, to compare the history of “*human rights*” in these countries would be an overwhelming task. This project aims, rather, to focus on the specific issue of the rights of indigenous, minority, and traditional peoples and communities. The understanding is that by doing so we may shed light on the *commonalities* and *differences* of the processes involving human rights in the Asian countries.

The *Karen* have adapted to an ecological niche somewhat peculiar among those designated as hill tribes in Thailand today. They are midway between highland and lowland, with subsistence activities that make use of both the hill slopes and the valleys. Customs of allocating and protecting communal and individual rights have developed over the years, although dynamically adapting to the different modes of adaptation. Such customary rights and the modes of adaptation is first addressed in the research project.

However, the development of the Thai economy, increasing involvement in the hills in the form of investment and exploitation of resources, and population increase in the hills have brought various infringement on these customary rights by outsiders as well as and inevitably by themselves. Land, forest and water, and life on land that they have lived on for generations, can no longer be taken for granted.

In responding to various forms of infringements, as ethnic minorities, the *Karen* have resorted to their own tradition, as well as to discourse and practices of the lowlands. Through analysis of these various responses, the researcher has given the understanding of how the *Karen* conceptualize their rights as minorities as well as their cultural continuity and how that is met by those with power.

There are so many other indigenous ethnic groups in Thailand and Southeast Asia who have also been striving in their claim to indigenous rights to land. Through this struggle, they have reformulated and reconsidered their cultural continuity and identity in each country where the majority culture and society have long eliminated them from view.

Through the comparison of some other case-studies, all researchers in this project hope to shed light on the concept communal rights as well as on the position of minority groups in Southeast Asian countries. The researchers have been conducting ethnographic fieldwork over ten years among the *Karen*, *Lue*, *Lao*, *Lua* and *Akha*. Data gathered from the past field research of each particular project were used and well-chosen, and additional formal and informal interviews were carried out both regarding community rights in the traditional setting as well as regarding present day claims to community rights, and responses to various infringements. Ethnographic on other areas as well as journalistic and internet materials on these themes were also employed extensively. For comparison with other ethnic groups general historical and ethnographic work as well as written material on recent debates regarding indigenous rights were consulted.

The perception of community rights of the ethnic *Lao*, who actually are settling in the Lao PDR (51% of the total population) and in Thailand (26.9 % of the total population), has not yet been studied or analysed systematically. Academic research mainly emphasizes Lao Buddhist law codes (lao: *kotmaai buuraan*), which had been developed under the influence of Theravada Buddhism from the 13th century on. Those Buddhist law codes were of a special juridical significance in religious and urban centres as Luang Prabang and Vientiane, for example, where Lao Buddhist kings or noblemen resided.

At the village level, especially at the periphery where the influence and control of central rulers were not as strong as in the administrative centres, the Buddhist law codes were of a lesser importance than the traditional Lao *hiit khoong* code.

The *hiit khoong* code might be of pre-Buddhist origin, although partially also influenced by Buddhist thought and morality. The historical development of the *hiit khoong* code up to now cannot be reconstructed, because of lacking historical evidence. Occassionally, the code or at least its existence is mentioned in historical Buddhist scripts, but parts of the code itself had been firstly explored by Maha Sila Viravong in the 1960/70ies, and later were collected and written down in detailed form also by Khambang Chaninyawong, P. Phuangsaba, Maha Bounleut Thammachak and Maha Keo Singwongsa.

In contrast to Buddhist law codes, which were not commonly known and had to be interpreted by learned Buddhist monks and law specialists, knowledge about the *hiit khoong* code was widespread even among common people and determined intra- and inter-community relations. Parts of the *hiit khoong* code form a catalogue of community rights and properties, which may differ from community to community and because of this are supposedly community-self-defined regulations. Those regulations of course follow the principles of the "natural law" which is the basis for Lao world view. It can be supposed, that the *hiit khoong* code was and is a foundation of the perception of values in general and, besides this, especially of community rights of the Lao until today.

The *hiit khoong* code includes concrete community rights and properties as well. It very clearly regulates social relations and behaviour in the traditional Lao hierarchical society. The common Lao pre-supposition, that all things in nature - human society is an integral part of nature in this concept - do underlie an hierarchical order, is the theoretical basis for the widespread acceptance of the *hiit khoong* code. All rules and regulations, even those for punishment, are thought to be legitimized by the universal "law of nature".

The main practical purpose of the code should be seen in the prevention of social and socio-political conflicts. Harmony and conflict-free social interaction are highly appreciated by the Lao. The *hiit khoong* code is the most important expedient to ensure *social harmony* constantly. The preventive character might be an important difference to Western law conceptions, which accept the *conflict* as a *social reality* and which are merely oriented to solve existing conflicts than to prevent them.

In its special preventive function, the *hiit khoong* code has both legal and educational character. On the one side, it teaches rules and regulation for intra- and inter-community action; on the other side the code teaches moral principles and values for all kinds of social behavior. Because of this, the *hiit khoong* code was one main instrument to ensure a stable order in traditional Lao *baan-muang* communities.

There arises the question, as to whether the *hiit khoong* code is really a kind of law, or it is social "*habitus*" in the sense of structuralism.

The research on "*Lue Local Community Rights in Thailand, Laos and China : A Comparative Study*" aims at studying the community rights of the Lue. Historical approach is emphasized in order to perceive the awareness and the methods of preservation of the Lue community rights. Traditional manuscripts, local beliefs, and communal rituals are studied and observed. The researcher highlights her study of community rights on natural resources mainly forest, land and water. The different degree

of awareness and various methods of community rights preservation are comparatively studied. Political and economic changes occurred in the 19th century affected the Lue communities drastically. Conflicts occurred and continue to the present. This research studies how the Lue adjusted their community rights and what problems they confronted when protecting their community rights.

The set of historical events enable us to place the *Lua of Nan* within a larger context, as being aborigines or fore-runners of Northern Thailand. Chronicles give evidence for the harsh taxation and conscription for warfare imposed on the peoples of Muang Thaeng, Muang Lai, Chiang Rung, and Chiang Khaeng, within which the Mon-Khmer speaking groups were in the periphery. Possibly, the matrilineal structure of the *Lua of Nan* was a response which allowed them to survive these hardships. Women's labour was crucial in agriculture as well as household, with men being lost in war and through *corvée*.

The *Lua of Nan* who have been engaged in their millenarian movements at least three times in the past 150 years are illustrative of the Mon-Khmer-speaking groups of the region. Their matrilineal social structure is not a primitive stage in an internal unilinear evolutionary process. It may be seen as "devolution" -- An ancient Mon-Khmer kingdom being reduced to communities of a "primitive" and "stateless" form in which women need to hold power to maintain the processes of reproduction as well as agriculture, and forest management. Matrilineality, matrifocality, and matricentricity are constrained in a devolutionary process created by both internal economic conditions and external political power. Practicing 'matrilineality' in a strong sense among the *Lua of Nan* is perhaps the only mean for them to preserve *Lua* identity.

Thailand's rapid economic development has resulted in an equally rapid but degrading ecological transformation. It has also affected the resource base on which rural people's livelihoods depend. Although environmentalism in Thailand has grown considerably in recent years, environmental politics in Thailand are clearly more than a straightforward response to resource degradation. It does not only reflect, but also acts upon, changing social and political relations at many levels.

In Northern Thailand, both highlands and lowlands and its periphery, the mode of technocratic environmentalism practised and politicised by the State via the Forestry Division has been the mainstream. Justification of the state take-over has brought with it issues of serious conflict between highlanders and lowlanders. At present, the politics concerning the environmental issues in Thailand is far from being a simple argument between those in favour of *extremely green forest conservation* and those in favour of *sustainable usage and function of ecosystems*. Such argument has emerged into complex new arenas that match the political reform, having the *Thai Constitution (1997)* as its direction and an increasingly multi-faceted 'civil society', interpreted and acted by many groups of people's organization and NGO.

The present situation of the *Lua of Chiangrai* who were forced to move from their homeland and have been relocated in Lampang about six years ago, since February 1994, according to the decision made by the Thai Cabinet, is indeed the problem of community rights and state take-over. As well as other highland ethnic groups, the *Lua of Chiangrai* have confronted with problems of increasingly scarce agricultural land, resulting from hydroelectric dams and National Parks. All these matters have affected the livelihood of the *Lua* in several ways, including their swidden cultivation and their rotated rice field. These are *Lua* wisdom, which they have passed on from generations to generations.

The research on the *Lua* reflects and examines the complexity of *Lua-Thai* politics concerning the production and management of forest resources in the past. The *Lua* confrontation with the politics of environment played by the State via the Forestry Division is our subject matter. As *Lua* suffering is in the context of Northern Thailand, the researcher further explores some other specific case-study which form new alliances, who have shared similar conflict between the *extremely green forest conservation-oriented* and the *communal sustainable livelihood-oriented* environmentalism. The case of the Akha relocation at Ban Huay Mahk in Chiangrai is further elaborated.

Confronting with the state take-over and intervention, most highland ethnic communities in northern Thailand have become the social space of power struggles over natural resources and politico-cultural domination. Community culture has been re-constructed to identify various forms of contestation between highland and lowland sectors at large. Re-invention of community-based forest management and a push for its recognition through the communal customary laws are, among other things, new trends of the indigenous communities' struggle for human rights, community rights, and land rights as well. In Northern Thailand, according to Chusak Wittayapak (1999), these grassroots movements have currently widened to a "*tribal-based movement struggling for citizenship rights and access to natural resources.*" These civic movements emerged in line with the implacement of the new Thai Constitution (1997), stating community rights over natural resources as well as allowing people's participation in resource management.

The politics concerning environmental issues in the Thai State can also be interpreted as an obvious case of racial oppression and ethnic discrimination as well, stretching between the lowlanders and highlanders, urban and rural communities, and Thai and indigenous ethnic groups, of this *plural society*, where lowland-based state-authorities have pushed forward their efforts to heavily suppress hill-dwelling ethnic minorities. The case of the Boe Kleua Lua in Nan Province in the historical scenario of Northern Thailand and the Akha of Chiangrai fit well into this category. Recently, racist patterns and processes in the northern region have been augmented and transformed through acts of the state taking over land and forest resources.

At present half a million hill-dwellers *scapegoated for deforestation* in Thailand have faced various kinds of resettlement threats for over a decade. Although there have been various international agencies and foreign environmental organizations providing instrumental encouragement, the situation has not so far improved, but even worse. All case-studies in this research project evidently show that the 'extremely green' international nature conservationism, national park ideology, scientism and positivism interact with the expansion of state territorial control and notions of hierarchy and mapping to re-embody the classical racist dualism of exclusion/assimilation.

On the other way round, an interesting case showing international supports for highlanders' human rights and community rights in Thailand via the internet has been a landmark issue for highlanders' resistance to the state intervention. The case of Akha at Ban Huay Mahk, Chiangrai Province, is elaborated to show how the global agricultural system has effected a small traditional Akha community even in the most remote area of Northern Thailand and how the international human rights supporters could assist the Akha to seek a way out of their dilemma. The ill-literate Akha resistance against relocation, which expressed in terms of thumbprinted-voting for their community rights and the unbelievable international supports from the internet community that occurred just recently, has been a challenge to the state's tolerance and the process of political reform - creating a process of people's participation in Thailand, in accordance with the *Thai Constitution (1997), Article 46*.

Without this firm legal foundation in access to justice, no model of community rights, cultural rights, or human rights can be formulated. If justice is not provided on the community level, for community issues, it must be sought outside the community on the provincial, national or international level. The world society today is taken up with carefully placing the emphasis on understanding what our "rights" are, while the manner of seeking justice for these rights is ignored. The powerful take, and keep on taking, the gap between rich and poor widens, and the local land owner becomes a serf for a landlord on land which used to belong to their family for generations. The fact that the landlord exploits the land for financial gain, in excess of the need of the land for food, is ignored. On the other hand the original farmer, be they Akha or other local indigenous groups, needs the land primarily for food and their survival. However, errors in current international systems can be summarized as lacking of local and regional justice, lacking of international appeal. There are also various definitions of justice that allow injustice to continue by only switching the name and humans are seen as not part of the environment in which they live.

The education system is improving but continues to popularize false stereotypes of the so-called "hill-tribe" peoples as environmentally destructive, drug runners, prostitutes, spreaders of the HIV virus, and uneducated social undesirables. Groups effected by these attitudes include the Akha, Lahu, Lisu

and others. It is government policy in many cases that these people can not own any of the land for any reason, that they are only squatters. Additional policy would be that all Akha villages be marginalized to the point of forcing them to relocate out of the mountains or at least no longer be a recognizable "hill-tribe" villages.

Even to this day, the Thai forestry department takes over the new land they were given to farm, planting pine on all sides. Thousands of rai of land, once carefully managed by "hill-tribe" villages, have been totally cut clear, pine has been planted, and below the branches of the pine no other specie of any kind grows. The highlands are pushed deeper into the existing forest to find new plots to grow food, and blamed for cutting trees when ever this occurs.

The Akha and other highlander groups now fight an ongoing effort of many years to assimilate them into Thai society as a non distinct group, and to displace their villages from their native locations in the mountains. While throughout the mountains we see plenteous resorts which consume a huge amount of land with benefit to only a few elite, the highlanders are denied land because there is a "land shortage". At the same time many new Thais are moving into the area, taking more and more of the land that was used for highland communities' farming. The highlanders will continue to face these problems as long as they lack governmental and legal representation and as long as the government maintains policies that discriminate them.

It is hoped that if community land rights, protections for human and cultural rights are put in place and administered in Thailand, then rather than assimilation and failure of the highlanders' communities, we could expect to see the respect for distinct cultures and the complementing of these cultures to each other. There is no doubt that all mountain peoples and their communities would be willing and able to farm the mountains and make them flower, preserving water, soils, forests, animals and natuaral bio-diversities. Certainly it is a benefit to all to have this variation of cultures within a larger country.

As well, in this manner, the extensive knowledge and wisdom of the forests, soils and plants of the mountain jungle regions will not be lost. It is the most just consideration to include peoples as components in the environment, not just so many humans to be displaced for tourism, convenience and national policy. This is best for the environment and the peoples who live in it.